

Донбаська державна машинобудівна академія
Економіко-гуманітарний факультет
Кафедра українознавства та гуманітарної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні Вченої ради
Голова Вченої ради
Ректор ДДМА

В. А. Федорінов
(підпис, ініціали, прізвище)
протокол № 01 від 28 серпня 2012 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

(назва дисципліни)

для напрямів підготовки:

6.050502 «Інженерна механіка», 6.050504 «Зварювання», 6.040303 «Системний аналіз», 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», 6.050503 «Машинобудування», 6.050702 «Електромеханіка», 6.050402 «Ливарне виробництво», 6.050101 «Комп'ютерні науки», 6.030509 «Облік і аудит», 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030508 «Фінанси і кредит»

(шифр, напрямів, спеціальностей)

денна форма (прискорений курс навчання, бакалаври)

Декан факультету
економіко-гуманітарного

(назва факультету)

С. Г. Прийменко

(підпис, ініціали, прізвище)

Програму рекомендовано кафедрою
українознавства та гуманітарної освіти

Протокол № 20 від 14 червня 2012 р.

(протокол, номер, дата)

Завідувач кафедри українознавства та
гуманітарної освіти

Т. В. Кудерська

(підпис, ініціали, прізвище)

І ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Гуманітарна підготовка майбутніх фахівців вищої кваліфікації починається з вивчення історії України. Дисципліна спрямована на вивчення історії виникнення та розвитку українського етносу, основних закономірностей його державотворення, розуміння й усвідомлення соціально-політичної активності різних прошарків суспільства, історії формування та діяльності громадських, культурологічних та політичних організацій в Україні, значення геополітичних факторів в історичному розвитку, суспільно-політичних трансформацій на шляху суверенного розвитку нашої держави.

Процес викладання історії України в технічному виші передбачає розв'язання цілого комплексу проблем, серед яких головними є такі: переконання в об'єктивному підході до вивчення й трактування минулого, формування багатоваріантного погляду на історичне минуле.

Методологічною основою дисципліни є діалектико-матеріалістичне розуміння історії, яке дає змогу розкрити як загальні закономірності історичного процесу, так і його особливості в Україні. Саме діалектико-матеріалістичне розуміння історії сприяє розгляду історичних явищ, фактів, подій у відповідності з конкретними історичними обставинами, в їхньому взаємозв'язку й взаємообумовленості, допомагає розглядати кожне історичне явище в сукупності як позитивних, так і негативних проявів.

Важливим фактором є принцип альтернативності, який визначає міру вірогідності здійснення тієї чи іншої події на основі наукового аналізу, об'єктивних реалій та можливостей.

Структура та зміст дисципліни й передбачені програмою методи її вивчення дають майбутньому інженеру та економісту можливість засвоїти необхідний обсяг науково-теоретичних знань, які сприятимуть формуванню цілісного сприйняття процесу функціонування українського суспільства на різних етапах його розвитку, набути норм свідомої суспільно-політичної поведінки, усвідомити своє місце в на-вколишньому світі та відчути значення своєї майбутньої праці й можливі шляхи для її вдосконалення.

Курс «Історія України» розподілений на два модулі, базується на хронологічному принципі викладання вітчизняної історії та посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки спеціаліста. Він належить до циклу гуманітарних дисциплін.

Курс «Історія України» тісно пов'язаний з такими навчальними предметами, як «Історія української культури», «Політологія», «Філософія», «Політекономія», «Історія економічної думки», «Регіональна економіка».

II РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

Розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять здійснюється відповідно до робочих навчальних планів за такою формою:

Таблиця 1 – Розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять

Триместр	Кредити ECTS	Розподіл навчальних годин за триместрами та видами занять							Вид підсумкового контролю
		Загальний обсяг	Аудиторні заняття					Самостійна робота	
			Усього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Контроль знань		
Прискорений курс (денна форма навчання)									
7	2,0	72	36	15	-	15	6	36	іспит
Усього	2,0	72	36	15	-	15	6	36	іспит

Таблиця 2 – Розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять для спеціальностей ЛВ, ЕСА, ОА

Триместр	Кредити ECTS	Розподіл навчальних годин за триместрами та видами занять							Вид підсумкового контролю
		Загальний обсяг	Аудиторні заняття					Самостійна робота	
			Усього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Контроль знань		
Прискорений курс (денна форма навчання)									
9	2,0	72	33	18	-	9	6	39	іспит
Усього	2,0	72	33	18	-	9	6	39	іспит

Таблиця 3 – Розподіл навчальних годин за триместрами та видами навчальних занять для спеціальностей ЕП, Ф

Триместр (семестр)	Кредити ECTS	Розподіл навчальних годин за триместрами та видами занять							Вид підсумкового контролю
		Загальний обсяг	Аудиторні заняття					Самостійна робота	
			Усього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Контроль знань		
Прискорений курс (денна форма навчання)									
9	1,5	54	33	18	-	9	6	21	іспит
Усього	1,5	54	33	18	-	9	6	21	іспит

III МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення курсу є поглиблення знань у галузі вітчизняної історії, зокрема, закономірностей виникнення і розвитку української нації та державності на території України, складного історичного шляху українського народу, дії об'єктивних законів розвитку суспільства, ролі суб'єктивних факторів у процесі їх реалізації, формування загальних основ та системи суспільно-політичних знань, сучасного політичного мислення у майбутніх спеціалістів.

Завдання курсу визначається трьома факторами: загальноосвітнім, виховним і практичним.

Основним **завданням** курсу є прищеплення культури історичного мислення. Саме воно дає можливість орієнтуватися в складних процесах сучасного розвитку українського суспільства та державотворення. У результаті історичні факти, набуті в шкільному курсі, повинні постати не в площинному вимірі, а комплексним процесом, який відтворює багатовимірність українського суспільства різних часів, а також різноманітні загальні й конкретні факти.

При вивченні дисципліни студенту **необхідно знати:**

- 1 основні етапи становлення й розвитку українського народу;
- 2 історичні особливості пошуку оптимальних моделей будівництва незалежної держави;
- 3 вплив геополітичних факторів на функціонування української державності.

У результаті засвоєння курсу студент **повинен:**

- *уміти* аналізувати й оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства в контексті світової історії;
- *уміти* зіставляти історичні процеси з епохами та застосовувати набуті знання для прогнозування суспільних процесів;
- *уміти* показувати на історичній карті території розселення українців, територіальні зміни, що відбувалися, і співставляти їх із сучасними кордонами України;
- *уміти* хронологічно співвідносити процеси, які відбувалися на землях України;
- *уміти* характеризувати політико-адміністративний устрій України на різних історичних етапах, форми та засади функціонування української державності;
- *придбати навички* самостійної роботи з джерелами, науково-історичною та історико-публіцистичною літературою;
- *оволодіти* культурою виступів на суспільно-політичні теми та навчитися проводити наукові диспути та дискусії;
- *засвоїти* історичний досвід та уроки історії.

IV ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

IV.1 Розподіл навчальних годин за темами

Розподіл навчальних годин за темами в триместрі наведені в табл. 4, 5 та 6.

Таблиця 4 – Розподіл навчальних годин у 7-му триместрі

Темі	Назва теми	Розподіл годин за видами занять			
		лекції	семінари	СРС/МК ¹	Усього
Модуль I – Історія України з найдавніших часів до кінця XIX ст.					
1	Витоки українського народу та його державності.	2,0	–	1,0	3,0
2	Українські землі в добу раннього середньовіччя. Київська Русь.	–	2,0	2,0	4,0
3	Доба феодальної роздрібненості Київської Русі. Галицько-Волинська держава.	–	–	2,0	2,0
4	Литовсько-польська доба.	2,0	2,0	2,0	6,0
5	Козацтво в історії України.				
6	Українська революція середини XVII ст. Модульна контрольна робота № 1	–	2,0	3,5 1,5	7,0
7	Українська козацька держава II пол. XVII ст. Доба Руїни.	2,0	–	2,0	4,0
8	Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст. Модульна контрольна робота № 2		2,0	2,5 1,5	6,0
9	Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – друга половина XIX ст.).	–	–	2,0	2,0
	УСЬОГО	6,0	7,0	18/3	34,0
Модуль II – Історія України XX – початок XXI ст.					
10	Політизація суспільно-політичного руху в Україні.	2,0	2,0	2,0	6,0
11	Національно-визвольний та революційний рухи в Україні у 1905–1910 рр.	2,0	–	1,0	3,0
12	Україна в першій світовій війні (1914–1918 рр.).	–	–	2,0	2,0
13	Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р. Модульна контрольна робота № 1	–	2,0	2,5 1,5	6,0
14	Боротьба за Українську державність у 1918–1920 рр. Модульна контрольна робота № 2	2,0	2,0	2,5 1,5	8,0
15	Міжвоєнний період історії українського народу (1921–1939 рр.).	–	–	1,0	1,0
16	Україна в роки II світової війни (1939–1945 рр.).	2,0	2,0	2,0	6,0
17	Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на початку 1950–1980-х рр.: від хрущовської відлиги до брежнєвського застою.	–	–	2,0	2,0
18	На шляху до незалежності.	0,5	–	1,5	2,0
19	Незалежна Україна в сучасному світі.	0,5	–	1,5	2,0
	УСЬОГО	9,0	8,0	18/3	38,0
	ЗАГАЛОМ	15,0	15,0	36/6	72,0

¹ СРС – самостійна робота студентів, МК – модульний контроль

Таблиця 5 – Розподіл навчальних годин у 9-му триместрі для спеціальностей ЛВ, ЕСА, ОБіА

Теми	Назва теми	Розподіл годин за видами занять			
		лекції	семінари	СРС/МК	Усього
Модуль I – Історія України з найдавніших часів до кінця XIX ст.					
1	Витоки українського народу та його державності.	2,0	–	2,0	4,0
2	Українські землі в добу раннього середньовіччя. Київська Русь.	–	2,0	2,0	4,0
3	Доба феодальної роздрібненості Київської Русі. Галицько-Волинська держава.	–	–	2,0	2,0
4	Литовсько-польська доба.	1,0	0,5	2,0	3,5
5	Козацтво в історії України.				
6	Українська революція середини XVII ст. Модульна контрольна робота № 1	1,0 0,5	0,5	4,5 1,5	8,0
7	Українська козацька держава II пол. XVII ст. Доба Руїни.	1,0	–	2,0	3,0
8	Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст. Модульна контрольна робота № 2	0,5 1,0	–	4,5 1,5	7,5
9	Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – друга половина XIX ст.).	1,0	–	2,0	3,0
	УСЬОГО	8,0	3,0	21/3	35,0
Модуль II – Історія України XX – початок XXI ст.					
10	Політизація суспільно-політичного руху в Україні.	2,0	2,0	2,0	6,0
11	Національно-визвольний та революційний рухи в Україні у 1905–1910 рр.	–	–	1,0	1,0
12	Україна в першій світовій війні (1914–1918 рр.).	–	–	1,0	1,0
13	Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р. Модульна контрольна робота № 1	1,5 0,5	1,0	4,5 1,5	9,0
14	Боротьба за Українську державність у 1918–1920 рр. Модульна контрольна робота № 2	2,0 1,0	1,0	3,5 1,5	9,0
15	Міжвоєнний період історії українського народу (1921–1939 рр.).	–	–	1,0	1,0
16	Україна в роки II світової війни (1939–1945 рр.).	2,0	2,0	1,0	5,0
17	Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на початку 1950–1980-х рр.: від хрущовської відлиги до брежнєвського застою.	–	–	1,0	1,0
18	На шляху до незалежності.	0,5	–	1,5	2,0
19	Незалежна Україна в сучасному світі.	0,5	–	1,5	2,0
	УСЬОГО	10,0	6,0	18/3	37,0
	ЗАГАЛОМ	18,0	9,0	39/6	72,0

Таблиця 6 – Розподіл навчальних годин за темами у 9-му триместрі для спеціальностей ЕП, Ф

Темі	Назва теми	Розподіл годин за видами занять			
		лекції	семінари	СРС/мк	Усього
Модуль I – Історія України з найдавніших часів до кінця XIX ст.					
1	Витоки українського народу та його державності.	2,0	–	0,5	2,5
2	Українські землі в добу раннього середньовіччя. Київська Русь.	–	2,0	1,0	3,0
3	Доба феодальної роздрібненості Київської Русі. Галицько-Волинська держава.	–	–	0,5	0,5
4	Литовсько-польська доба.	2,0	–	1,0	3,0
5	Козацтво в історії України.				
6	Українська революція середини XVII ст. Тестова модульна контрольна № 1	–	2,0	3,0 1,5	6,5
7	Українська козацька держава II пол. XVII ст. Доба Руїни.	2,0	–	1,0	3,0
8	Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст. Модульна контрольна робота № 2	–	–	2,0 1,5	3,5
9	Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – друга половина XIX ст.).	2,0	–	1,0	3,0
УСЬОГО		8,0	4,0	10/3	25,0
Модуль II – Історія України XX – початок XXI ст.					
10	Політизація суспільно-політичного руху в Україні.	2,0	2,0	2,0	6,0
11	Національно-визвольний та революційний рухи в Україні у 1905–1910 рр.	2,0	–	0,5	2,5
12	Україна в першій світовій війні (1914–1918 рр.).	–	–	0,5	0,5
13	Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р. Тестова модульна контрольна № 1	–	0,5	2,0 1,5	2,5
14	Боротьба за Українську державність у 1918–1920 рр. Модульна контрольна робота № 2	2,0	2,5	2,0 1,5	7,5
15	Міжвоєнний період історії українського народу (1921–1939 рр.).	–	–	2,0	1,0
16	Україна в роки II світової війни (1939–1945 рр.).	2,0	–	0,5	3,0
17	Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на початку 1950–1980-х рр.: від хрущовської відлиги до брежнєвського застою.	–	–	0,5	1,0
18	На шляху до незалежності.	0,5	–	0,5	1,5
19	Незалежна Україна в сучасному світі.	1,5	–	0,5	2,0
УСЬОГО		10,0	5,0	11,0/3	26,0
ЗАГАЛОМ		18,0	9,0	21/6	54,0

IV. II Лекції

Лекція виконує установчу функцію, забезпечує керування пізнавальною діяльністю студентів. Курс «Історія України» розподілений на два модулі і базується на хронологічному принципі викладання вітчизняної історії. Основна увага студентів акцентується на державотворчих традиціях. У першому модулі (1,0 заліковий кредит) вивчається генезис, закономірності становлення та розвиток процесу державотворення на території України від найдавніших часів до кінця XIX століття, у другому (1,0 заліковий кредит) – боротьба за відновлення державності України на початку XX століття, становище українських земель напередодні Другої світової війни, боротьба за відновлення державності в роки Другої світової війни, особливості політичного та соціально-економічного розвитку в повоєнний час, розгортання правозахисного та дисидентського руху в період хрущовської «відлиги», брежнєвського «застою», передумови національно-державного відродження під час перебудови та розвиток процесу державотворення в роки незалежності України.

Зміст і обсяг лекційних занять наведено в таблиці 7:

Таблиця 7– Зміст і обсяг лекційних занять

Найменування тем, лекцій	Дидактичні засоби	Література
I модуль		
<p>Тема 1: Витоки українського народу та його державності. <u>Лекція 1. Вступ. Суть і наслідки початкових процесів державотворення на українських землях.</u> Предмет, завдання, методи та джерела вивчення історії України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Передумови утворення східнослов'янської держави та теорії її походження.</p>	карта, фрагмент фільму	1, С. 3–12, 16–24. 3, С. 22–42.
<p>Завдання на СРС Політичний устрій Київської Русі. Соціально-економічний розвиток. Основні напрями зовнішньої політики. Прийняття християнства. Боротьба з монголо-татарами. Створення Галицько-Волинської держави. Князювання Данила Галицького. Галицько-Волинське князівство наприкінці XIII – на початку XIV ст.</p>		1, С. 24–41; 3, С. 64–94.
<p>Тема 4: Литовсько-польська доба. Тема 5. Козацтво в історії України. <u>Лекція 2. Українські землі в складі Литви та Польщі.</u> Загарбання українських земель Литвою й Польщею в XIV ст. Литовсько-польські унії та їх наслідки для України. Соціально-політичне становище українських земель у складі Речі Посполитої. Виникнення українського козацтва, його суспільно-політична та військова організація.</p>	карта, фрагмент фільму	1, С. 42–62; 3, С. 95–121, С. 126–144.
<p>Тема 6: Українська революція середини XVII ст. Завдання на СРС <u>Визвольна війна 1648–1657 рр. та її соціально-політичні наслідки.</u> Передумови та причини війни. Цілі та характер. Переяславська рада, «Березневі статті» 1654 р. та їх наслідки. Соціально-політичні наслідки визвольної війни українського народу.</p>		1, С. 62–75; 3, С. 145–163.
Тема 7: Українська козацька держава у II пол. XVII ст.		

<p>Доба Руїни. <u>Лекція 3. Козацько-гетьманська держава у другій половині XVII ст. Доба Руїни</u> Руїна: причини, суть, наслідки. Подолання наслідків Руїни на Лівобережжі в період правління І. Мазепи.</p>	карта, портрети гетьманів	1, С. 75–79; 3, С. 163–176.
<p>Тема 8. Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст. Завдання на СРС Діяльність Івана Мазепи. Північна війна та Україна. Наступ на автономію України у складі Росії у першій половині XVIII ст. Діяльність гетьмана Кирила Розумовський. Остаточна ліквідація автономії України у складі Росії в другій половині XVIII ст. Три поділи Польщі, розподіл українських земель між Росією та Австрією.</p>		3, С. 176–188.
<p>Тема 9: Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій. <u>Лекція 4. Українські землі в складі Австрії та Росії в XIX ст.</u> Три поділи Польщі та їх наслідки для України. Соціально-економічне та політичне становище західноукраїнських земель. Суспільно-політичний рух в Україні в першій половині XIX ст. Реформа 1861 р. та особливості її проведення в Україні.</p>	карта, плакати	1, С. 92–94, 104–119; 10, С. 115–130; С. 58–78, 92–111, 169–177.
<p>Завдання на СРС Соціально-економічний розвиток України в пореформений період.</p>		3, С. 259–269; 10, С. 177–206, 207–227.
<p>Тема 10. Політизація суспільно-політичного руху в Україні. <u>Лекція 5. Національно-визвольний рух і утворення політичних партій в Україні.</u> Розвиток соціал-демократичного руху в Україні. Особливості формування українських національних політичних партій в Наддніпрянщині та Західній Україні. Національно-визвольний рух у 1905-1907 рр.</p>	роздавальний матеріал	2, С. 5–10, 13–20; 10, С. 261–270, 306–308.
<p>Тема 12. Україна в першій світовій війні (1914–1918 рр.). Тема 13. Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р. Завдання на СРС Причини й характер I світової війни. Українські політичні течії та партії в умовах війни. Західноукраїнські землі у 1914–1916 рр. Наслідки війни для українських земель. Причини, завдання й особливості Лютневої (1917 р.) революції в Росії. Розстановка політичних сил в Україні. Діяльність УЦР</p>		1, С. 163–175; 10, С. 422–449.
<p>Тема 14. Боротьба за Українську державність у 1918–1920 рр. <u>Лекція 6. Національно-державне будівництво в Україні в 1920-х рр.</u> Причини та початок громадянської війни в Україні, головні політичні сили та їх військові можливості. Боротьба за владу в Україні у 1918 р. Політична боротьба в Україні у 1919–1920 рр. Наслідки та підсумки громадянської війни в Україні.</p>	фрагмент фільму	1, С. 176–186; 3, С. 335–367.
<p>Тема 14. Міжвоєнний період історії українського народу</p>		3, С. 380–384, 412–

<p>(1921–1939 рр.). Завдання на СРС Національно-державне будівництво в Україні у 1920-х роках. Національно-державне будівництво в Україні у 1920-х рр. Утворення СРСР. Здійснення політики українізації. Здійснення непу в Україні. Україна у період Великого перелому.</p>		418; 368–375, 375–379, 384–399, 418–429.
<p>Тема 16. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.). Лекція 7. Україна в другій світовій війні (1939–1945 рр.). Радянсько-німецькі договори 1939 р. та їх наслідки для України. Напад Німеччини на СРСР та окупація України. Визволення України від фашистів. Підсумки та наслідки II світової війни для України.</p>	Карта, фрагмент фільму.	3, С. 448–452, 460–463, 482–489.
<p>Тема 17. Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на поч. 1950–1980-х рр. Завдання на СРС Дисидентський рух в Україні. Духовний розвиток суспільства: ідеологічний диктат.</p>		3, С. 548–554, 546–54
<p>Тема 18. На шляху до незалежності. Тема 19. Незалежна Україна в сучасному світі. Лекція 8. Україна у 1985–1991 рр. Передумови національно-державного відродження. Проголошення незалежності України. Основні напрямки державного будівництва. Напрями зовнішньої політики.</p>	фрагмент док. фільму	3, С. 555–579, 580–58
<p>Тема 19. Незалежна Україна в сучасному світі. Завдання на СРС Особливості посттоталітарного суспільства та його вплив на державотворчі процеси в Україні. Діяльність політичних партій. Проблеми соціально-економічного розвитку України. Україна в сучасному світі і проблема вибору геополітичних орієнтирів.</p>		3, С. 585–607, 649–67

IV. III Семінарські заняття

Практичні заняття (семінари) тісно пов'язані з усіма формами навчання – лекціями, консультаціями, самостійною роботою студентів та відіграють важливу роль у навчально-виховному процесі.

Цільове призначення практичних занять (семінарів):

- 1) розширення та закріплення знань, отриманих на лекціях, у процесі самостійної роботи та на консультаціях;
- 2) оволодіння вмінням чітко та правильно висловлювати свої думки;
- 3) вироблення навичок публічних виступів, ведення дискусій;
- 4) вироблення навичок роботи з джерелами та літературою;
- 5) здійснення контролю за засвоєнням навчального матеріалу та результатами самостійної роботи.

Нижче подаються теми семінарських занять плани, ключові поняття, терміни, постаті, дати, контрольні питання та література¹.

Семінарські заняття, як і лекційні, побудовані за модульним принципом.

Модуль I – Історія України від найдавніших часів до кінця XIX ст.

СЕМІНАР № 1

ТЕМА: Українські землі в добу раннього середньовіччя. Київська Русь (IX – XII ст.)

План практичного заняття

1. Передумови виникнення державності у східних слов'ян. Норманська та антинорманська теорії походження державності Київської Русі.
2. Політичний устрій та соціальна організація Київської Русі.
3. Соціально-економічний розвиток Київської Русі.
4. Основні напрями зовнішньої політики Київської Русі.
5. Прийняття християнства: причини, методи та наслідки.

Ключові поняття та терміни

Бояри, боярська рада, васальна залежність, великий київський князь, віче, вотчина, духовенство, закупи, ієрархія, ізгої, митрополит, монархія, полуддя, Русь, «Руська Правда», рядовичі, смерди, соціально-економічні відносини, феодалний спосіб виробництва, холопи, християнство, язичництво.

Ключові постаті

Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир Святославович, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах.

Ключові дати

862 р., 882 р., 911 р., 944 р., 988 р., 1016 р., 1097 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 26–39.

¹ Зазначені практичні заняття проводяться у групах, які навчаються у 7-му триместрі, практичні заняття за №№ 1, 3, 5, 6-7 проводяться для груп, які навчаються у 9-му триместрі.

2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 41–78.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. **Дорошенко, Д. І.** Нарис історії України в 2-х т. Т. 1 (до половини XVII ст.). – К. : Глобус, 1992. – С. 37–46.
5. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 23–43.

Мета практичного заняття (семінару) – з'ясувати передумови зародження державності у східних слов'ян; виявити відмінні риси розвитку Давньоруської держави, особливості її політичного, соціально-економічного та культурно-релігійного розвитку в IX–XII ст.

Теми доповідей (презентацій)

1. Варязько-руське питання в дискусії норманістів та антинорманістів.
2. Християнізація Київської Русі та її вплив на історичну долю України.
3. Етнічний розвиток Київської Русі.

Контрольні питання

1. Визначте соціально-економічні та політичні передумови виникнення державності у східних слов'ян.
2. Назвіть протодержавні утворення слов'ян на теренах України.
3. Хто розробив норманську теорію походження Київської Русі? На яку джерельну базу спиралися норманісти?
4. Порівняйте норманську та антинорманську теорії походження Київської Русі.
5. Виділіть етапи політичної історії Київської Русі. Доведіть, що її політичний устрій еволюціонував.
6. Складіть схему соціальної структури населення Київської Русі.
7. Визначте чинники зростання економічного потенціалу Київської Русі.
8. Укажіть функції військових походів великих київських князів. Які наслідки вони мали для розвитку Давньоруської держави?
9. Визначте причини релігійної реформи Володимира Святославовича. Укажіть методи та наслідки хрещення Київської Русі.
10. Визначте, які зміни відбулися в землеволодінні та землекористуванні в Київській Русі впродовж XI–XII ст.
11. Які події в історії Давньоруської держави пов'язані з іменем Ярослава Мудрого?
12. Порівняйте зовнішньополітичну діяльність Ярослава Мудрого з діяльністю Святослава та Володимира Великого.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді), фронтальне опитування (тест).

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з

місця – до 2 балів за кожну; фронтальне опитування (тест) – 0 – 5 балів.

СЕМІНАР № 2

ТЕМА: Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (XIV ст. – перша половина XVII ст.)

План практичного заняття

1. Експансія Великого князівства Литовського та Польського королівства на українські землі. Кревська унія 1385 р.
2. Укладення Люблінської унії. Утворення Речі Посполитої.
3. Політичне та соціально-економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (II половина XVI ст. – I половина XVII ст.).

Ключові поняття та терміни

Братство, Брестська унія, бюргерство, відробіткова рента, вїйт, експансія, інкорпорація, католицизм, Кревська унія, Литовський статут, Люблінська унія, Магдебурзьке право, магістрат, магнати, патриціат, плебс, Річ Посполита, сейм, станова система, уніатська церква, унія, фільварки, цех, чинш, шляхта.

Ключові постаті

Гедимін, Владислав Локетек, Ольгерд, Юрій II Болеслав, Казимир Великий, Дмитро Дедько, Ягайло, Вітовт, Сигізмунд II Август, Дмитро Вишневецький, Костянтин Острозький, Гедеон Балабан, Петро Скарга.

Ключові дати

1321 р., 1325 р., 1340 р., 1349 р., 1385 р., 1387 р., 1413 р., 1569 р., 1588 р., 1596 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 42–62.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 95–121.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. Історія України / під ред. Ю. Зайцева. – Львів : Світ, 1996. – С. 85–105.
5. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 57–76.
6. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 93–131.
7. **Рибалка, І. К.** Історія України. Ч. 1: від найдавніших часів до кінця XVIII ст. / І. К. Рибалка. – Харків : Основа, 1995. – С. 98–133.

Мета практичного заняття (семінару) – з'ясувати всю сукупність факторів та обставин, які сприяли литовській та польській агресії; виявити відмінні риси польської та литовської експансії; висвітлити передумови та причини зближення литовців з поляками та наслідки цього союзу для українських земель; з'ясувати особливості політичного та соціально-економічного становища українських земель у складі Речі Посполитої.

Теми доповідей (презентацій)

1. Брестська унія 1596 р. та посилення національно-релігійного гноблення українського народу.
2. Зародження українського козацтва, його суспільно-політична та військова організація.
3. Селянсько-козацькі повстання в Україні кінця XVI ст. – I третини XVII ст.

Контрольні питання

1. Які українські землі увійшли до складу Великого Литовського князівства впродовж 50–60-х рр. XIV ст.?
2. Визначте, які українські землі дісталися Польському королівству внаслідок експансії XIV ст.?
3. Які чинники сприяли успішній експансії Литви на українські землі?
4. Коли відбулася централізація влади в Литовській державі? Які наслідки це мало для українських земель?
5. Порівняйте, методи здійснення польської та литовської експансії XIV ст. на українські землі.
6. Визначте зміст Кревської, Люблінської та Брестської уній.
7. Укажіть наслідки Люблінської та Брестської уній для України.
8. Проаналізуйте політичне та соціально-економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої.
9. Проаналізуйте розвиток соціальної системи на українських землях, які перебували в складі Речі Посполитої.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді); фронтальне опитування (тест)..

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожен; фронтальне опитування (тест) – 0 – 5 балів.

СЕМІНАР № 3

ТЕМА: Україна на порозі нового часу. Визвольна війна українського народу (1648–1657 рр.) та її соціально-політичні наслідки

План практичного заняття

1. Передумови та причини визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
2. Основні цілі та характер війни українського народу 1648–1657 рр.
3. Переяславська Рада, «Березневі статті» 1654 р. та їх оцінка в історичній літературі.
4. Соціально-політичні наслідки українського народу 1648–1657 рр. Формування української козацької держави.

Ключові поняття та терміни

Автономія, генеральна рада, війна, Військо Запорізьке, військово-політичний союз, Генеральна військова канцелярія, генеральна старшина, демократія, автократія, по-

встання, полково-сотенний устрій, революція, республіка, стація, суверенітет, Універсал.

Ключові постаті

Богдан Хмельницький, Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай, Тиміш (Тимофій) Хмельницький, Ярема Вишневецький, Данило Чаплинський, Іслам-Гірей, Олексій Романов, Василь Бутурлін, митрополит Сильвестр Косов, Самійло Зарудний, Павло Тетеря.

Ключові дати

1648 р., 1649 р., 1651 р., 1653 р., 1654 р., 1657 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 62–72.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 145–163.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 77–93.

Мета практичного заняття (семінару) – з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні причини, які призвели до війни 1648–1657 рр.; довести, що війна мала національно-визвольний характер; проаналізувати соціально-політичні наслідки війни 1648–1657 рр.; висвітлити передумови та причини зближення Війська Запорізького з Московією та з'ясувати наслідки цього союзу для подальшої долі Української держави.

Теми доповідей (презентацій)

1. Політичний портрет Богдана Хмельницького.
2. Бойові побратими Богдана Хмельницького – Іван Богун, Максим Кривоніс, Данило Нечай.

Контрольні питання

1. Визначте рушійні сили війни українського народу 1648–1657 рр., вкажіть її цілі та характер.
2. Виділіть основні етапи війни українського народу 1648–1657 рр.
3. Укажіть дати найважливіших боїв визвольної війни 1648–1657 рр., виділіть з них переможні.
4. Порівняйте зміст Зборівського та Білоцерківського договорів.
5. Яку тактику використовував Б. Хмельницький у битвах під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями та Батогом?
6. Визначте причини зближення України з Московією. Яку позицію займала Москва до скликання Земського Собору? Чому?
7. Укажіть історичне значення «Березневих статей» для України.
8. Проаналізуйте оцінки «Березневих статей» в історичній літературі?

9. Визначте історичне значення діяльності Б. Хмельницького.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді), фронтальні письмові відповіді на КР № 1).

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1 – виконується за темами 1–6 (див. табл. 3).

Методику виконання та критерії оцінки знань див. у розділі IV. V.

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожно, КР № 1 – **5–10** балів.

СЕМІНАР № 4

ТЕМА: Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.

План практичного заняття

1. Політика гетьмана І. Мазепи. Північна війна та її вплив на Україну.
2. Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст.
3. Три поділи Речі Посполитої та їх наслідки для українських земель.

Ключові поняття та терміни

Бунчукові товариші, гайдамаки, дворянство, значкові товариші, Коліївщина, кріпосне право, Малоросійська колегія, Наказний гетьман, опришки, Правління гетьманського уряду, резидент, рекрути, русифікація, уніфікація, централізація.

Ключові постаті

Іван Мазепа, Петро Великий, Петрик, Семен Палій, Олексій Меншиков, Карл XII, Ізмайлов, Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Анна Іоаннівна, Бірон, Шаховський, Єлизавета Петрівна, Кирило Розумовський, Петро Калнишевський, Катерина Велика, Петро Румянцев, Іван Гонта, Максим Залізняк.

Ключові дати

1687–1708 рр., 1709 р., 1710 р., 1722–1727 рр., 1734–1750 рр., 1750–1764 рр., 1764 р., 1772 р., 1775 р., 1783 р., 1785 р., 1793 р., 1795 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 42–62.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 173–194.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. **Дорошенко, Д. І.** Нарис історії України в 2-х т. Т. 2 : від початку XVII століття. – К.: Глобус, 1992. – С. 136–211, 247–267.
5. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 182–210.
6. **Рибалка, І. К.** Історія України. Ч. 1 : від найдавніших часів до кінця XVIII ст. –

Харків : Основа, 1995. – С. 310–352, 364–378, 389–400.

Мета практичного заняття (семінару) – дати об’єктивну оцінку діяльності гетьмана І. Мазепи, з’ясувати наслідки його політики для України; дослідити процес руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграцію українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст.; розглянути наслідки розподілів Речі Посполитої для українських земель.

Теми доповідей (презентацій)

1. Історичний портрет гетьмана Кирила Розумовського.
2. Останній кошовий отаман Запорізької Січі Петро Калнишевський.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики гетьмана І. Мазепи. Які оцінки його діяльності в історичній літературі Вам відомі?
2. Виділіть причини посилення колоніального гніту російського самодержавства в Україні в I половині XVIII ст. та доведіть, що в цей період йде форсований наступ на автономію Гетьманщини.
3. Проаналізуйте політику гетьмана К. Розумовського.
4. Порівняйте функції Першої та Другої Малоросійських колегій.
5. Укажіть причини ліквідації Запорізької Січі та розкрийте її історичне значення.
6. Доведіть, що в II половині XVIII ст. відбувалося тотальне руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії.
7. Укажіть причини розподілів Речі Посполитої.
8. Визначте, які українські землі дісталися Росії, а які – Австрії і які наслідки це мало для подальшої долі України?

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді), фронтальні письмові відповіді на КР № 2.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2 – виконується за темами 1–8 (див. табл. 3).

Методику виконання та критерії оцінки знань див. у розділі IV. V.

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожну, КР № 2 – 10–20 балів.

СЕМІНАР № 5

ТЕМА: Національно-визвольний рух та формування політичних партій в Україні (кінець XIX ст. – початок XX ст.)

План практичного заняття

1. Розвиток соціал-демократичного руху в Україні в складі Росії.
2. Утворення українських партій у Наддніпрянщині та їх класифікація.
3. Суспільно-політичний рух на західноукраїнських землях та утворення українських партій.

Ключові поняття та терміни

Більшовики, клерикалізм, комунізм, консерватизм, лібералізм, марксизм, меншовики, москвофіли, народовці, націоналізм, національне питання, партія, радикали, соціалізм, шовінізм.

Ключові постаті

Д. Антонович, О. Барвінський, В. Винниченко, Б. Грінченко, Б. Дідицький, А. Добрянський, Ф. Енгельс, С. Єфремов, М. Зібер, Д. Зубрицький, К. Левицький, О. Лотоцький, К. Маркс, Ю. Мартов, Л. Мацієвич, М. Меленевський, М. Міхновський, М. Павлик, С. Петлюра, Г. Плеханов, С. Подолинський, М. Порш, Ю. Романчук, М. Русов, О. Скоропис-Йолтуховський, С. Смаль-Стоцький, Є. Тимченко, В. Ульянов, І. Франко, Є. Чикаленко.

Ключові дати

1861 р., 1868 р., 1872 р., 1873 р., 1876 р., 1892 р., 1895 р., 1898 р., 1899 р., 1900 р., 1902 р., 1903 р., 1904 р., 1905 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Політичні партії в Україні (1900–1917): навч. посібник з курсу «Історія України» для студентів усіх спеціальностей / Алексєєв С. В., Ляшенко Є. П. – Краматорськ : ДДМА, 2003. – С. 5–20.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 254–255, 256–259, 284–289, 298–308.
3. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 254–256, 268–275.
4. Новітня історія України (1900–2000) : підручник / за ред. А. Г. Слюсаренко. – К. : Вища школа, 2000. – С. 34–38, 46–66.
5. **Рибалка, І. К.** Історія України. Ч. 2 : від початку XIX ст. до лютого 1917 р. – Харків : Основа, 1997. – С. 227–270, 306–320, 408–421.

Мета практичного заняття (семінару) – дослідити особливості розвитку соціал-демократичного руху в Україні в складі Росії; проаналізувати розвиток суспільно-політичного руху на західноукраїнських землях; з'ясувати особливості ви-

никнення партій у Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях; класифікувати українські партії за їхніми програмами.

Теми доповідей (презентацій)

1. Політичні погляди В. Антоновича, М. Драгоманова та М. Грушевського.
2. Аграрне питання в програмах українських політичних партій.
3. Суспільно-політична діяльність І. Франка та М. Павлика.

Контрольні питання

1. На якій ідеології сформувалася соціал-демократична течія суспільно-політичного руху в Україні в складі Росії наприкінці XIX ст.
2. Назвіть підпільні марксистські гуртки, які існували в Україні наприкінці XIX ст. У чому полягала їхня діяльність?
3. Виділіть етапи розвитку соціал-демократичного руху в Україні в складі Росії наприкінці XIX ст. – на початку XX ст.
4. Проаналізуйте причини розколу РСДРП.
5. На яку суспільну верству спрямовували свою діяльність соціал-демократи? Як ви вважаєте, в Україні марксизм набув широкої підтримки серед етнічних українців? Відповідь обґрунтуйте.
6. Доведіть, що в Україні наприкінці XIX ст. спостерігалась політизація суспільно-політичного руху.
7. Дайте оцінку поглядам М. Міхновського.
8. Порівняйте, як вирішувалось аграрне та національне питання в програмних документах УСДРП, УДРП, УСДС та РСДРП.
9. Які течії існували в суспільно-політичному русі в Західній Україні наприкінці XIX ст. – на початку XX ст.
10. Проаналізуйте практичну діяльність РУРП.
11. У чому полягала ідея українського П'ємонту УНДП щодо Галичини?

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді); фронтальне опитування (тест).

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожну; фронтальне опитування (тест) – 0 – 5 балів.

СЕМІНАР № 6-7

ТЕМА: Українська Центральна Рада: становлення української державності.

План практичного заняття

1. Причини, основні завдання та особливості Лютневої (1917 р.) революції в Росії. Розстановка політичних сил в Україні.
2. Центральна Рада: склад, програма та основні етапи діяльності.

Ключові поняття та терміни

Автономія, більшовизація рад, буржуазно-демократична революція, двовладдя, диктатура пролетаріату, інтервенція, націоналізація, революція, соціалізація, українізація армії.

Ключові постаті

В. Антонов-Овсієнко, Артем (Ф. Сергєєв), В. Винниченко, М. Грушевський, О. Керенський, В. Ленін, М. Міхновський, С. Петлюра, П. Скоропадський, Л. Троцький.

Ключові дати

23 лютого (8 березня) 1917 р., 3 (16) березня 1917 р., 6–8 (19–21) квітня 1917 р., 10 (23) червня 1917 р., 3 (16) липня 1917 р., 24–15 жовтня 1917 р., 7 (20) листопада 1917 р., 9 (22) січня 1918 р., 27 січня (9 лютого) 1917 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 316–334.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 184–206.
5. Історія України : навч. посібник / Лановик Б. Д., Лазарович М. В. – К. : Знання-Прес, 2001. – С. 385–403.
6. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 288–301.
7. Новітня історія України (1900–2000) : підручник / за ред. А. Г. Слюсаренко. – К. : Вища школа, 2000. – С. 145–148, 170–187.

Мета практичного заняття (семінару) – з'ясувати наслідки Лютневої революції 1917 р. для України; розглянути розстановку політичних сил в Україні в 1917 р.; дослідити еволюцію поглядів діячів Української Центральної Ради щодо державотворчого процесу; визначити причини падіння Української Центральної Ради.

Теми доповідей (презентацій)

1. Діяльність Краматорської Ради робітничих депутатів в 1917 р.
2. Донецько-Криворізька радянська республіка як історичний феномен.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте причини Лютневої революції 1917 р. в Росії, вкажіть її характер та визначте наслідки для України.
2. Визначте, які українські політичні партії брали участь у формуванні Центральної Ради і як це в подальшому, на Вашу думку, вплинуло на її діяльність.
3. Проаналізуйте характер взаємовідносин Тимчасового уряду

та Центральної Ради.

4. Проаналізуйте зміст I та II Універсалу.

5. Які причини Жовтневого повстання в Петрограді? Якою була революція політичних сил України на події в Петрограді?

6. Проаналізуйте зміст та наслідки III Універсалу.

7. Визначте причини конфлікту Центральної Ради та Раднаркому Росії. Зазначте наслідки цього конфлікту для подальшої долі державності України.

8. Назвіть причини прийняття IV Універсалу та проаналізуйте його основні положення.

9. Проаналізуйте причини укладання Брестського миру.

10. Проаналізуйте причини падіння Центральної Ради та визначте її історичне значення.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді), фронтальні письмові відповіді на КР № 1.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1 – виконується за темами 10–13 другого модуля. Методику виконання та критерії оцінки знань див. у пункті IV. V.

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожною, КР № 1 – **5–10** балів.

ТЕМА: Політична боротьба в Україні у 1918–1920 рр.

План практичного заняття

1. Причини громадянської війни в Україні, головні політичні сили та їхні військові можливості.

2. Боротьба за владу в Україні у 1918 р. Діяльність П. Скоропадського.

3. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики Директорії.

4. Проголошення ЗУНР та її злука з УНР.

5. Підсумки та наслідки громадянської війни в Україні.

Ключові поняття та терміни

Авторитаризм, гетьманат, громадянська війна, Директорія, злука українських земель, інтервенція, махновщина, націоналізація, націонал-комунізм, окупаційний режим, політика воєнного комунізму, продрозкладка, репресії, соціалізація, терор.

Ключові постаті

В. Антонов-Овсієнко, Артем (Ф. Сергєєв), П. Врангель, О. Греков, А. Денікін, В. Затонський, Е. Квірінг, Є. Коновалець, Г. Лапчинський, К. Левицький, С. Мазлах, Н. Махно, С. Петлюра, Є. Петрушевич, Г. П'ятаков, Х. Раковський, П. Скоропадський, В. Чехівський, В. Шахрай, М. Щорс.

Ключові дати

Квітень 1918 р., листопад 1918 р., грудень 1918 р., 22 січня 1919 р., квітень 1920 р., березень 1921 р.

Література

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 176–186.
2. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 335–367.
3. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
4. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 208–243, 244–261.
5. Історія України : навч. посібник / Лановик Б. Д., Лазарович М. В. – К. : Знання-Прес, 2001. – С. 404–414, 415–428, 428–435.
6. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 301–307, 313–316, 316–320, 320–334.

Мета практичного заняття (семінару) – розглянути, які політичні сили брали участь у громадянській війні в Україні у 1918–1920 рр., та визначити їхні військові можливості; з'ясувати причини громадянської війни в Україні; розглянути особливості пошуку оптимальних моделей будівництва незалежної української держави у 1918–1920 рр.; висвітлити підсумки та наслідки громадянської війни 1918–1920 рр. для України.

Теми доповідей (презентацій)

1. Політичний портрет Н. Махна.
2. Політичний портрет Х. Раковського.

Контрольні питання

1. Назвіть основні політичні сили, що брали участь у громадянській війні в Україні, проаналізуйте їх цілі та військові можливості. Яка з політичних сил найбільше впливала на результат подій? Свою думку обґрунтуйте.
2. Проаналізуйте причини виникнення громадянської війни в Україні.
3. Визначте сильні та слабкі сторони у внутрішній та зовнішній політиці П. Скоропадського.
4. Проаналізуйте напрями внутрішньої та зовнішньої політики Директорії (1919–1920 рр.).
5. Порівняйте погляди В. Винниченка та С. Петлюри на систему влади в Україні.
6. Охарактеризуйте діяльність уряду Західноукраїнської республіки. Проаналізуйте її відносини з УНР.
7. Охарактеризуйте причини та наслідки конфлікту між Н. Махном та більшовицьким рядом.
8. Проаналізуйте підсумки та наслідки громадянської війни для України.
9. Визначте особливості громадянської війни в Україні.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді), фронтальні письмові відповіді на КР № 2.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2 – виконується за темами 10–14 другого модуля (див. табл. 3).

Методику виконання та критерії оцінки знань див. у розділі IV. V.

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожну, КР № 2 – **10–20** балів.

СЕМІНАР № 8

ТЕМА: Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)

План практичного заняття

1. Договори між СРСР та фашистською Німеччиною 1939 р. та возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР.
2. Напад Німеччини на СРСР та загарбання України.
3. Окупаційний режим та Рух Опору в Україні в роки Великої Вітчизняної війни.
4. Визволення України від фашистських окупантів.
5. Наслідки для України другої світової війни.

Ключові поняття та терміни

Евакуація, колабораціонізм, корінний перелом, мобілізація, новий порядок, окупаційний режим, остарбайтери, ООН, ОУН(б), ОУН(м), план «Барбаросса», план «Ост», рух Опору.

Ключові постаті

С. Бандера, М. Ватутін, А. Гітлер, М. Кирпонос, Е. Клейст, С. Ковпак, І. Конєв, Р. Малиновський, Еріх фон Манштейн, А. Мельник, В. Молотов, фон Й. Ріббентроп, Карл фон Рундштедт, Й. Сталін, Я. Стецько, Т. Строкач, С. Тимошенко, О. Федоров.

Ключові дати

Серпень 1939 р., 1 вересня 1939 р., 17 вересня 1939 р., 28 вересня 1939 р., листопад 1939 р. червень 1940 р., 2 серпня 1940 р., 22 червня 1941 р., 30 червня 1941 р., липень – вересень 1941 р., вересень – жовтень 1941 р., жовтень 1941 р. – липень 1942 р., 22 липня 1942 р., жовтень 1942 р., 18 грудня 1942 р., 6 листопада 1943 р., січень – лютий 1944 р., 28 жовтня 1944 р.

Література

1. **Бойко, О. Д.** Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – С. 448 – 489.
2. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с.
3. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – С. 309–311, 313–323.
4. Історія України : навч. посібник / Лановик Б. Д., Лазарович М. В. – К. : Знання-Прес, 2001. – С. 500–509, 509–516, 516–523, 523–527, 527–528.
5. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – С. 301–307, 313–316, 316–320, 320–334.

Мета практичного заняття (семінару) – проаналізувати причини зближення СРСР та гітлерівської Німеччини; розглянути зміст договорів, укладених між ними у 1939 р. та з'ясувати їх наслідки для України; розглянути напад Німеччини на СРСР та визначити причини окупації України; проаналізувати риси фашистського окупаційного режиму та з'ясувати особливості українського руху Опору; розглянути етапи визволення України від фашистських загарбників; проаналізувати підсумки та наслідки другої світової війни; показати внесок українців у перемогу над фашизмом.

Теми доповідей (презентацій)

1. Партизанський та підпільний рух у Донбасі.
2. Визволення Краматорська від німецьких загарбників.

Контрольні питання

1. Проаналізуйте зміст і наслідки німецько-радянських договорів 1939 р. для українських земель.
2. Проаналізуйте негативні та позитивні наслідки економічних та соціальних перетворень у Західній Україні після включення цих земель до складу СРСР.
3. Які стратегічні плани щодо України знайшли своє відображення в плані «Барбаросса»?
4. Назвіть найважливіші оборонні бої Червоної Армії в 1941 р. Поясніть причини невдач радянських військ на початку війни.
5. Проаналізуйте німецький окупаційний режим, що встановився в Україні на початку 1942 р.
6. Виділіть течії в українському русі Опору в період Великої Вітчизняної війни та порівняйте форми та методи боротьби учасників руху Опору в Україні.
7. Назвіть операції з визволення України, які відбулися протягом 1942–1944 рр. Охарактеризуйте роль партизанів у здійсненні загальновійськових операцій.
8. Визначте підсумки та наслідки другої світової війни для України.

Форма контролю знань: опитування – усні розгорнуті відповіді за планом заняття, усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді); фронтальне опитування (тест).

Оцінка знань: усні розгорнуті відповіді – **5–10** балів; усні короткі відповіді з місця – до **2** балів за кожен; фронтальне опитування (тест) – 0 – 5 балів.

IV.IV Самостійна робота студентів

Успіх засвоєння курсу «Історія України» залежить від правильної організації самостійної роботи студентів. У сучасних умовах переходу вишів України на зразок навчання на засадах Болонської декларації роль самостійної роботи значно підвищилася, а її питома вага збільшилася. Згідно з цим на самостійну роботу студентів з вивчення курсу «Історія України» заплановано 81 годину, що дорівнює 68 % від аудиторного фонду годин. У зв'язку з цим практикується використання групових та індивідуальних консультацій з метою управління самостійною роботою.

Групові консультації проводяться перед вивченням певної теми й мають мобілізуюче значення. Аналізуються тільки окремі сторони проблеми, а інші відтворюються в конспекті-плані, карті-схемі, реферативному повідомленні, тестових відповідях, контрольних роботах.

Індивідуальні консультації проводяться передусім для студентів, які загалом мають невисокий рівень знань зі шкільного курсу «Історія України», з метою надання допомоги в подоланні розриву між вузівською та шкільною методикою. Окрім цього, під час індивідуальних консультацій студенти отримують можливість доповнити та уточнити набуті теоретичні знання.

Позааудиторна самостійна робота студентів складається із щотижневої підготовки до лекцій та практичних занять, виконання різноманітних теоретичних завдань: визначення ключових історичних термінів та понять, запам'ятовування ключових дат, підготовка докладів (презентацій), вибіркоче конспектування матеріалу.

Час на виконання позааудиторної самостійної роботи та на підготовку до модульних контрольних робіт зафіксований у табл. 3.

Перелік завдань до самостійної підготовки, коментарі до вивчення матеріалу та перелік джерел наведений у таблиці 8:

Таблиця 8 – Завдання до самостійної підготовки студентів за темами

Тема 2. Україна княжої доби та її роль у світовій історії. 1. Політичний устрій Київської Русі. 2. Соціально-економічний розвиток. 3. Напрями зовнішньої політики. 4. Прийняття християнства. 5. Причини феодальної роздробленості Київської Русі.	Еволюція державного устрою Київської Русі. Розвиток сільського господарства, промислів, ремесла та торгівлі. Соціальна стратифікація населення Київської Русі. Боротьба з кочовиками, Візантією. Династичні зв'язки. Розвиток зовнішньої торгівлі. Причини, методи та наслідки прийняття християнства. Політичні та соціально-економічні причини феодальної роздробленості Київської Русі. Галицько-Волинська держава.	Основна: [1], [3], [9]. Додаткова: [12].
Тема 6: Українська революція середини XVII ст. 1. Періодизація війни. 2. Розгортання національно-визвольної війни.	Розгортання національно-визвольної війни. Зборівський договір 1649 р. та початок процесу відновлення української державності. Білоцерківська угода 1651 р. та її наслідки. Багатовекторність зовнішньої політики Б. Хмельницького. Зміни в соціальній структурі суспільства. Формування нової української еліти. Привілейоване станови-	Основна: [1], [3], [9]. Додаткова: [13].

	ще церкви. Міщанство. Перетворення селянства на вільний стан.	
<p>Тема 8. Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії в XVIII ст.</p> <p>1. Колоніальна політика Російської імперії щодо України в XVIII ст.</p>	<p>Діяльність Івана Мазепи. Північна війна та Україна. Наступ на автономію України у складі Росії у першій половині XVIII ст. Деморалізація козацької старшини. Канальні роботи. Нищення української закордонної торгівлі. Гетьман І. Скоропадський та Перша Малоросійська колегія. Наказний гетьман П. Полуботок. Гетьманування Д. Апостола. «Правління гетьманського уряду». Відновлення посади гетьмана. Реформи К. Розумовського. Друга Малоросійська колегія. Централізація та русифікація. Знищення полково-сотенного устрою. Зруйнування Запорізької Січі. Три поділи Польщі, розподіл українських земель між Росією та Австрією.</p>	<p>Основна: [1], [3], [9]. Додаткова: [13].</p>
<p>Тема 9: Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій.</p> <p>1. Діяльність «Руської трійці». 2. Революційні події у 1848–1849 рр. в Західній Україні та їх значення. 3. Соціально-економічний розвиток України в пореформений період. 4. Соціально-економічний розвиток України в пореформений період. 5. «Українське питання» в баченні російської та австрійської влади й громадськості.</p>	<p>Український національний рух. «Руської трійця»: виникнення, склад та практична діяльність. Революція 1848 р. в Галичині. Скасування панщини в Галичині. Діяльність Головної руської ради. Українсько-польське протистояння. Празький конгрес. «Галицько-руська матиця». Українці в імперському парламенті. Революційні події 1848–1849 рр. в Закарпатті й Північній Буковині. Значення революції 1848–1849 рр. для України. Економічна політика царського уряду. Залізничне будівництво й розвиток водяного транспорту. Завершення промислового перевороту. Створення великої машинної індустрії. Особливості становлення капіталізму в сільському господарстві та промисловості. Соціальні зміни в структурі українського суспільства.</p>	<p>Основна: [10]. Додаткова: [13].</p>
<p>Тема 12. Україна в першій світовій війні (1914–1918 рр.).</p> <p>1. Причини, характер I світової війни. 2. Плани воюючих сторін щодо України. 3. Західна Україна у 1914 – 1916 рр.</p> <p>Тема 13. Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації у 1917 р.</p> <p>1. Утворення УЦР: склад та програма діяльності. 2. Універсали УЦР</p>	<p>Причини й характер I світової війни. Українські політичні течії та партії в умовах війни. Західноукраїнські землі у 1914–1916 рр. Наслідки війни для українських земель. Причини, завдання й особливості Лютневої (1917 р.) революції в Росії. Розстановка політичних сил в Україні. Діяльність УЦР у 1917 – 1918 рр.</p>	<p>Основна: [1], [3], [10]. Додаткова: [20].</p>
<p>Тема 15. Міжвоєнний період історії українського народу (1921–1939 рр.).</p> <p>1. Національно-державне будівництво</p>	<p>Соціально-економічна й політична кризи початку 1920-х рр. Запровадження непу. Голод 1921 – 1923 рр. Неп у промисловості та сільському господарстві. УСРР на поча-</p>	<p>Основна: [1], [3]. Додаткова:</p>

<p>в Україні в 1920-х рр. 2. Здійснення непу в Україні. Установлення тоталітарно-командної системи. 3. Великий перелом та його наслідки для України. 4. «Великий терор» в Україні.</p>	<p>тку 1920-х рр. Утворення СРСР. Остаточна втрата Україною незалежності. «Автономізація» УСРР. Зміцнення партійної диктатури. Згорання непу та українізації. Індустріальна гонка: завдання, труднощі, джерела фінансування, характерні риси, особливості, наслідки. Колективізація сільського господарства. Знищення селян-власників. Голодомор 1932–1933 рр. Створення колгоспної системи. «Великий терор» в Україні.</p>	<p>[15].</p>
<p>Тема 17. Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток УРСР на початку 1950–1980-х рр. 1. Дисидентський рух в Україні. 2. Духовний розвиток суспільства: ідеологічний диктат.</p>	<p>Еволюція поглядів українських дисидентів, пошуки нових форм боротьби та ступінь їх впливу на українську громадськість. Українське суспільство в умовах деструкції радянської тоталітарної системи в другій половині 1980-х рр.</p>	<p>Основна: [3]. Додаткова: [15].</p>
<p>Тема 19. Незалежна Україна в сучасному світі. 1. Діяльність політичних партій. 2. Проблеми соціально-економічного розвитку України.</p>	<p>Становлення багатопартійності. Соціальна структура населення сучасної України, особливості економічного розвитку.</p>	<p>Основна: [3], [6]. Додаткова: [15].</p>

IV. V. Контрольні роботи

З метою діагностики рівня закріплення отриманих знань навчальним планом дисципліни передбачено виконання двох модульних контрольних робіт.

Контрольна робота 1 по першому модулю виконується після закінчення теоретичного й практичного вивчення теми «Україна на порозі нового часу. Визвольна війна українського народу (1648–1657 рр.) та її соціально-політичні наслідки», по другому – теми «Українська Центральна Рада: становлення української державності». Мета контрольної роботи – оцінити рівень закріплення отриманих знань, практичних умінь та навичок студентів, вона складається з тестів різних рівнів складності, як наслідок, вимагає різного характеру діяльності – від репродуктивного до пошукового. Зміст тестів конкретизується залежно від матеріалу, засвоєння якого перевіряється. Види завдань урізноманітнено, що дає можливість викладачу знайти найефективніший засіб перевірки знань з метою виявлення досягнень студентів і стимулювання їх надалі оволодівати знаннями. Самі студенти, розв'язуючи тестові завдання, мають можливість зробити об'єктивний висновок про загальний рівень своїх знань з теми. За кожну правильну відповідь на завдання 1-го рівня складності студент отримує по 0,5 бали, 2-го рівня – по 1,5 балу, 3-го рівня – 2,5 бали. Мінімальна сума балів – 5, а максимальна – 10. Якщо студент отримує менше, ніж 5 балів, контрольна робота визнається виконаною незадовільно та підлягає перескладанню.

Контрольна робота 2 по першому модулю виконується після закінчення теоретичного й практичного вивчення теми «Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.», а по другому – теми «Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації». Мета контрольної роботи – оцінити рівень набутих умінь аналізувати й оцінювати явища соціально-політичного розвитку українського суспільства, вона складається з одного питання й оцінюється від 0 до 20 балів.

Критерії оцінки:

- «відмінно» (19–20 балів) – студент оволодів умінням чітко та правильно висловлювати свої думки; логічно викладає матеріал на підставі здобутих знань, аналізуючи та синтезуючи історичні події та явища; робить аргументовані висновки;
- «добре» (18–15 балів) – студент виявив достатній рівень знань фактичного матеріалу, логічно викладає матеріал, використовуючи відповідну історичну термінологію; висновки є обґрунтованими;
- «задовільно» (10–14 балів) – при відповіді на запитання студент виявив уміння на рівні репродуктивного використання уніфікувати набуті знання;
- «незадовільно» (1–9 балів) – студент виявив серйозні пробіли в знаннях основного матеріалу, допустив принципові помилки, які не дали можливості вийти на рівень творчого використання набутих знань.

Варіанти завдань модульних контрольних робіт див. у додатку 2.

У ФОРМИ І ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Рейтинговий контроль з дисципліни «Історія України» складається з поточного (оцінка поточних знань студентів упродовж триместру) та підсумкового контролю (складання іспиту).

Рейтинговий поточний контроль знань з дисципліни має таку схему (рис. 5.1):

Рисунок 5.1 – Рейтинг поточного контролю знань

У Донбаській державній машинобудівній академії дисципліна «Історія України» розподілена на два модулі й базується на хронологічному принципі викладання вітчизняної історії. У першому модулі вивчається генезис, закономірності становлення та розвиток процесу державотворення на території України від найдавніших часів до кінця XIX ст., у другому – боротьба за відновлення державності України на початку XX ст., становище українських земель напередодні Другої світової війни, боротьба за відновлення державності у роки Другої світової війни, особливості політичного та соціально-економічного розвитку у повоєнний час, розгортання правозахисного та дисидентського руху у період хрущовської «відлиги», брежньовського «застою», передумови національно-державного відродження під час перебудови та розвиток процесу державотворення у роки незалежності України.

Головною ідеєю модульного принципу викладання історії є можливість засвоїти необхідний обсяг науково-теоретичних знань, які забезпечать формування ціліс-

ного сприйняття процесу функціонування українського суспільства на різних етапах його розвитку та сприятимуть набуттю норм свідомої суспільно-політичної поведінки. Окрім цього, модульний принцип стимулює учасників навчального процесу. Студент, який у триместрі набрав необхідну кількість балів за модуль (мінімальна оцінка – 55 балів, максимальна – 100 балів), звільняється за власним бажанням від іспиту.

Рейтинг кожного модуля складається із суми оцінок за: 1) аудиторну роботу студента впродовж вивчення навчального матеріалу модуля; 2) позааудиторну самостійну роботу студента впродовж вивчення навчального матеріалу модуля; 3) модульні контрольні роботи.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента здійснюється за системою рейтингових балів, затвердженою кафедрою та має такий вигляд: 1) усні розгорнуті відповіді за планом заняття – 0–10 балів; 2) усні короткі відповіді з місця (доповнення, корегування, рецензування розгорнутої відповіді) – по 2 бали за кожну правильну відповідь; 3) фронтальні письмові відповіді – 0–5 балів.

Щодо критеріїв аудиторної роботи студентів, то розгорнута відповідь оцінюється таким чином:

- «відмінно» (9–10 балів) – студент оволодів умінням чітко та правильно висловлювати свої думки; логічно викладає матеріал на підставі здобутих знань, аналізуючи та синтезуючи історичні події та явища; робить аргументовані висновки;

- «добре» (7–8 балів) – студент виявив достатній рівень знань фактичного матеріалу, логічно викладає матеріал, використовуючи відповідну термінологію; висновки є обґрунтованими;

- «задовільно» (5–6 балів) – студент формально засвоїв фактичний матеріал; при відповіді на запитання студент виявив уміння на рівні репродуктивного використання уніфікувати набуті знання;

- «незадовільно» (1–4 балів) – студент виявив серйозні пробіли в знаннях основного матеріалу, допустив принципові помилки, які не дали можливості вийти на рівень творчого використання набутих знань.

З метою діагностики рівня закріплення отриманих знань навчальним планом дисципліни передбачено виконання двох модульних контрольних робіт.

Контрольна робота 1 по першому модулю виконується після закінчення теоретичного й практичного вивчення теми «Україна на порозі нового часу. Визвольна війна українського народу (1648–1657 рр.) та її соціально-політичні наслідки», по другому – теми «Українська Центральна Рада: становлення української державності». Мета контрольної роботи – оцінити рівень закріплення отриманих знань, практичних умінь та навичок студентів, вона складається з тестів різних рівнів складності, як наслідок, вимагає різного характеру діяльності – від репродуктивного до пошукового. Зміст тестів конкретизується залежно від матеріалу, засвоєння якого перевіряється. Види завдань урізноманітнено, що дає можливість викладачу знайти найефективніший засіб перевірки знань з метою виявлення досягнень студентів і стимулювання їх надалі оволодівати знаннями. Самі студенти, розв'язуючи тестові завдання, мають можливість зробити об'єктивний висновок про загальний рівень своїх знань з теми. За кожну правильну відповідь на завдання 1-го рівня складності студент отримує по 0,5 бали, 2-го рівня – по 1,5 бали, 3-го рі-

вня – 2,5 бали. Мінімальна сума балів – 5, а максимальна – 10. Якщо студент отримує менше, ніж 5 балів, контрольна робота визнається виконаною незадовільно та підлягає перескладанню.

Контрольна робота 2 по першому модулю виконується після закінчення теоретичного й практичного вивчення теми «Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.», а по другому – теми «Українська національна революція 1917–1920 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації». Мета контрольної роботи – оцінити рівень набутих умінь аналізувати й оцінювати явища соціально-політичного розвитку українського суспільства, вона складається з одного питання й оцінюється від 0 до 20 балів.

Критерії оцінки:

- «відмінно» (19–20 балів) – студент оволодів умінням чітко та правильно висловлювати свої думки; логічно викладає матеріал на підставі здобутих знань, аналізуючи та синтезуючи історичні події та явища; робить аргументовані висновки;

- «добре» (18–15 балів) – студент виявив достатній рівень знань фактичного матеріалу, логічно викладає матеріал, використовуючи відповідну історичну термінологію; висновки є обґрунтованими;

- «задовільно» (10–14 балів) – при відповіді на запитання студент виявив уміння на рівні репродуктивного використання уніфікувати набуті знання;

- «незадовільно» (1–9 балів) – студент виявив серйозні пробіли в знаннях основного матеріалу, допустив принципові помилки, які не дали можливості вийти на рівень творчого використання набутих знань.

Позааудиторна самостійна робота студентів складається із щотижневої підготовки до лекцій, практичних занять, модульного контролю, а також виконання різноманітних завдань: визначення ключових історичних термінів та понять, запам'ятовування ключових дат, підготовка до практичних занять, вибіркоче конспектування матеріалу до самостійної підготовки, підготовка доповіді (презентації) за вільно обраною темою. Оцінка позааудиторної самостійної роботи студентів складається з оцінки рівня підготовки до лекцій, практичних занять, виконання індивідуальних завдань та модульного контролю. Індивідуальними завданнями, які можуть виконувати студенти, є доповіді (презентації), які оцінюються в діапазоні від 5 до 10 балів.

Критерії оцінки:

- «відмінно» (9–10 балів) – студент самостійно впорядкував опрацьований матеріал, виявив уміння критично аналізувати й оцінювати історичні події;

- «добре» (7–8 балів) – студент логічно виклав матеріал з елементами самостійного аналізу;

- «задовільно» (5–6 балів) – репродуктивне викладення матеріалу.

Рейтинг поточних знань студентів за кожний з модулів дисципліни має такий вигляд (табл. 3.1):

Таблиця 3.1 – Рейтинг поточних знань студентів.

Вид поточного	Кількість балів	Оцінка	за	шкалою
---------------	-----------------	--------	----	--------

контролю	(з урахуванням коефіцієнту 2)		ECTS	
	мінімум	максимум	мінімум	максимум
Аудиторна робота	25	40	E	A
Модульний контроль	30	60	E	A
Підсумок поточного контролю	55	100	E	A

Якщо за результатами поточного модульного контролю студент не набрав мінімальної кількості балів (55), але пройшов модульний контроль і отримав 30 балів, він складає іспит. Іспит передбачає перевірку теоретичних і практичних знань та вмінь студентів з усіх питань курсу. Екзаменаційний білет містить два питання. Перше питання відповідає темам першого модуля, а друге – темам другого модуля.

Критерії оцінки відповіді:

- «відмінно» (90–100 балів) – студент оволодів умінням чітко та правильно висловлювати свої думки; логічно викладає матеріал на підставі здобутих знань, аналізуючи та синтезуючи історичні події та явища; робить аргументовані висновки;
- «добре» (81–89 балів) – студент у логічній та хронологічній послідовності розкрив тему, присутні елементи самостійного аналізу;
- «добре» (75–80 балів) – студент виявив достатній рівень знань фактичного матеріалу з уживанням відповідної історичної термінології;
- «задовільно» (65–74 бали) – студент при відповіді на питання розрізняє причину від наслідку та формально засвоїв фактичний матеріал;
- «задовільно» (55–64 бали) – при відповіді на питання студент виявив уміння на рівні репродуктивного використання уніфікувати набуті знання;
- «незадовільно» (31–54 бали) – студент виявив серйозні пробіли в знаннях основного матеріалу, допустив принципові помилки, які не дали можливості вийти на рівень творчого використання набутих знань;
- «незадовільно» (1–30 балів) – студент не оволодів умінням чітко та правильно висловлювати свої думки, має низький рівень знань основного матеріалу.

Загальна оцінка з дисципліни виставляється як середнє арифметичне.

VI МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна програма дисципліни визначає дві головні форми аудиторної роботи – лекційні та практичні заняття (семінари).

На лекціях слід подавати основну частину теоретичного матеріалу, доповнюючи його характерними прикладами. Питання навчального курсу, які завдяки обмеженості годин навчальних занять, не можуть бути розглянуті на лекціях, повинні бути опановані на семінарських заняттях. Такого роду питання повинні конкретизувати й деталізувати знання студентів з основних проблем навчального курсу, які розглядаються на лекціях. Враховуючи загалом недостатньо високий рівень студентів, що навчаються на першому курсі, слід підбирати та компонувати лекційний матеріал з орієнтацією на рівень аудиторії.

Оптимальною формою лекційного заняття є лекція проблемного типу. На початку заняття перед студентами ставиться проблема, яка розв'язується в ході лекції шляхом діалогу «лектор – студент». При цьому основні моменти фіксуються в конспекті. Активізувати сприйняття лекційного матеріалу допомагає використання такого засобу інноваційного навчання, як аудіовізуальний. При цьому відеотека з курсу може бути розроблена за допомогою студентів.

Ще однією інноваційною технологією є випереджальна технологія навчання. Студенти самостійно вивчають лекційний матеріал без складання конспекту, а на наступному занятті систематизують опрацьований матеріал у зошитах під керівництвом викладача.

Практичні заняття (семінари) тісно пов'язані з усіма формами навчання – лекціями, консультаціями, самостійною роботою студентів та відіграють важливу роль у навчально-виховному процесі.

Цільове призначення практичних занять (семінарів):

- 1) розширення та закріплення знань, отриманих на лекціях, у процесі самостійної роботи та на консультаціях;
- 2) оволодіння вмінням чітко та правильно висловлювати свої думки;
- 3) вироблення навичок публічних виступів, ведення дискусій;
- 4) вироблення навичок роботи з джерелами та літературою;
- 5) здійснення контролю за засвоєнням навчального матеріалу та результатами самостійної роботи.

Задля того, щоб робота на практичних заняттях (семінарах) була цікавою, допомагала засвоїти матеріал, необхідно систематично до них готуватися.

Підготовка до практичних занять (семінарів) розподіляється на три етапи:

- 1) ознайомлення з планом семінару, з'ясування питань для вивчення й добірка літератури;
- 2) вивчення лекційного матеріалу та навчально-методичної літератури;
- 3) засвоєння ключових понять, термінів, історичних дат та постатей.

Позааудиторна самостійна робота студентів складається із щотижневої підготовки до лекцій та практичних занять, виконання різноманітних теоретичних завдань: визначення ключових історичних термінів та понять, запам'ятовування ключових дат, підготовка докладів (презентацій), вибіркоче конспектування матеріалу.

VII НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

VII.1 Список основної літератури

1. **Алексєєв, С. В.** Історія України : короткий курс лекцій (для студентів вузів усіх спеціальностей та всіх форм навчання) / С. В. Алексєєв, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – 228 с. – ISBN 978-966-379-167-8.
2. **Алексєєв, С. В.** Політичні партії в Україні (1900–1917): навч. посібник з курсу «Історія України» для студентів усіх спеціальностей / Алексєєв С. В. Ляшенко Є. П. – Краматорськ : ДДМА, 2003. – 72 с. – ISBN 5-7763-1414-3.
3. **Бойко, О. Д.** Історія України: навч. посібник. Видання 3-тє, виправлене, доп. – К. : Академвидав, 2006. – 688 с. – ISBN 966-8226-28-3.
4. **Довбня, О. А.** Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011. – 68 с. – ISBN 978-966-379-345-0.
5. **Довбня, О. А.** Історія України. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. – Краматорськ : ДДМА, 2009. – 92 с. – ISBN 978-966-379-345-0.
6. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997. – 416 с. – ISBN 5-86248-127-3.
7. Історія України : навч. посібник / Лановик Б. Д., Лазарович М. В. – К. : Знання-Прес, 2001. – 698 с. – ISBN 966-7767-08-6.
8. Малий словник історії України / В. Смолій [та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 464 с. – ISBN 5-325-00781-5.
9. **Рибалка, І. К.** Історія України. Ч. 1 : Від найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Харків: Основа, 1995. – 448 с. – ISBN 5-7768-0241-5.
10. **Рибалка, І. К.** Історія України. Ч. 2 : Від початку XIX ст. до лютого 1917 р. – Харків: Основа, 1997. – 480 с. – ISBN 5-7768-0470-1.

VII.2 Список додаткової літератури

11. **Губарев, В. К.** Історія України : універс. довідник школяра і студ. / В. К. Губарев. – Донецьк : БАО, 2009. – 383 с. – ISBN 978-966-481-084-2.
12. **Дорошенко, Д. І.** Нарис історії України в 2-х т. Т. 1 : до половини XVII ст. – К.: Глобус, 1992. – 238 с. – ISBN 5-7707-1419-0.
13. **Дорошенко, Д. І.** Нарис історії України в 2-х т. Т. 2 : від початку XVII століття. – К.: Глобус, 1992. – 349 с. – ISBN 5-7707-1420-4.
14. Історія України : довідник / упоряд.: С. Крупчан [та ін.]. – 5-те вид., перероб. і доп. – К. : Казка, 2010. – 736 с. – ISBN 978-966-8055-18-8.
15. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с. – ISBN 966-346-236-1.
16. Історія України та її державності : курс лекцій : навч. посіб. для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.] ; наук. ред. Л. Є. Дещинський. – Вид. 5-те, перероб. і допов. — Л. : Національний ун-т «Львівська політехніка», 2009. – 474 с. – ISBN 978-966-553-687-1.
17. **Литвин, В. М.** Історія України : підручник / В. Литвин. – 5-те допов. вид. – К. : Наукова думка, 2010. – 828 с. – ISBN 978-966-00-0924-0.

18. **Михальчук, П. А.** Термінологічний і хронологічний довідник з історії України / П. А. Михальчук. – 4-те вид. – Т. : Підручники і посібники, 2009. – 192 с. – ISBN 978-966-07-0860-0.

19. **Мітягін, В. Ю.** УСЕ. Історія України : [довідник] / В. Ю. Мітягін; ред. С. Кульчицький. – К. : Майстер-Клас, 2009–2010. – 240 с. – ISBN 978-966-471-099-9.

20. Новітня історія України (1900–2000) : підручник / за ред. А. Г. Слюсаренко. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с. – ISBN 966-642-004-X.

VII.III Інтернет-ресурс

21. <http://www.history.org.ua/index.php?urlcrnt=JournALL/select.php&seriaName=geo>

22. <http://www.cossackdom.com>

23. http://www.geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html

24. <http://www.uahistory.cjb.net/>

25. <http://www.holodomor33.org.ua/library.php>

26. <http://ukrarmy.kiev.ua/>

27. <http://sumy.net.ua/?p=1>

28. <http://www.studentbooks.com.ua/content/view/119/49/1/1/>

Розробник навчальної програми – кандидат історичних наук доцент кафедри українознавства та гуманітарної освіти Довбня О. А.

ДОДАТОК 1

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота № 1

МОДУЛЬ I

1. Назвіть галузь історичної науки, що вивчає речові (матеріальні) пам'ятки та реконструює за ними давню історію суспільства.
2. Яке плем'я першим на території України почало виплавляти залізо з болотяної руди й оволоділи технікою виготовлення сталі:
 - а) трипільці; б) слов'яни; в) кіммерійці; г) скіфи.
3. Хора – це:
 - а) центр політичного життя; б) укріплення; в) сільськогосподарська округа; г) центр релігійного життя.
4. Які слов'янські племена згідно з літописом «Повість временних літ» проживали на дніпровському Лівобережжі по річках Десна, Сейм, Сула і Ворскла?
5. Хто з перерахованих князів не відносився до династії Рюриковичів, але був київським князем:
 - а) Аскольд; б) Святослав; в) Ігор; г) Володимир Мономах.
6. Верховний власник усіх земель у Київській Русі:
 - а) князь; б) церква; в) дружина; г) бояри.
7. Переяславщина у XIV ст. потрапила до сфери:
 - а) московського впливу; б) литовського впливу; в) польського впливу; г) турецького впливу.
8. Історична назва незаселеної території південноукраїнського степу:
 - а) Великий Луг; б) Дніпровський Низ; в) Кам'яний Затон; г) Дике Поле.
9. Земський собор у жовтні 1653 р. вирішував питання:
 - а) возз'єднання України з Московією; б) протекторату; в) військово-політичного союзу; г) автономії України.
10. Розставте події у хронологічній послідовності:
 - а) укладання Вічного миру; б) битва під Берестечком; в) підписання Зборівської угоди; г) смерть Богдана Хмельницького.

МОДУЛЬ II

1. Назвіть причини розколу РСДРП.
2. Яка політична течія заснувала товариство «Просвіта» та Літературно-наукове товариство ім. Т. Шевченка?
3. На які верстви спиралася УСДРП у своїй діяльності:
 - а) український пролетаріат, б) селянство; в) поміщики, г) буржуазія.
4. Докорінна зміна, переворот у житті суспільства, який зумовлює ліквідацію віджилого суспільного ладу й утвердження нового ладу:
 - а) революція; б) контрреволюція; в) реформа; г) війна.
5. Яка з подій відбулася пізніше за часом:
 - а) загальнополітичний страйк робітників; б) повстання на панцернику «Потьомкін»; в) збройне повстання робітників у Горлівці; г) «кривава неділя».
6. Формування легіону УСС відбулося внаслідок:

а) початку Першої світової війни; б) окупації російською армією Галичини; в) Брусилівського прориву та поразки австрійської армії; г) захоплення російською армією Карпатських перевалів.

7. Проголошення Українською Центральною Радою І Універсалу спричинено:

а) відмовою Тимчасового уряду визнати право України на автономію; б) формуванням Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів; в) відправленням українізованих військових частин на фронт; г) збройним виступом самостійників у Києві.

8. Ухваливши ІІ Універсал, Українська Центральна Рада:

а) відмовилася від самочинного проголошення автономії до скликання Всеросійських установчих зборів; б) включила до складу Генерального секретаріату представників Тимчасового уряду; в) призупинила конфіскацію та передання поміщицьких земель селянам; г) припинила українізацію військових частин російської армії.

9. Ультиматум Раднаркомом був підписаний:

а) В. Леніним, Л. Троцьким; б) В. Леніним, Й. Сталіним; в) В. Леніним, О. Риковим; г) Л. Троцьким, Й. Сталіним.

10. Падіння Української Центральної Ради (УЦР) спричинено:

а) завершенням УЦР аграрної реформи та переданням землі селянам; б) відкритою підтримкою УЦР селянських виступів і робітничих страйків; в) відмовою УЦР від виконання умов Брест-Литовського мирного договору; г) загостренням відносин УЦР із німецьким та австро-угорським командуванням.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2

МОДУЛЬ І

1. Предмет, методи, завдання та історичні джерела з історії України.
2. Кіммерійці, скіфи, сармати на території Північного Причорномор'я.
3. Античні міста-держави на території Північного Причорномор'я.
4. Теорії походження слов'ян. Територія розселення стародавніх східних слов'ян на території України.
5. Соціально-економічний розвиток Київської Русі.
6. Політичний устрій та соціальна організація Київської Русі.
7. Головні напрями зовнішньої політики Київської Русі. Прийняття християнства.
8. Соціально-економічні та політичні передумови феодальної роздробленості Київської Русі.
9. Загарбання Польщею і Литвою українських земель у XIV ст.
10. Польсько-литовські унії та їх наслідки для України.
11. Соціально-політичне становище українських земель у складі Речі Посполитої (XVI ст.)
12. Зародження українського козацтва, його суспільно-політична та військова організація.
13. Передумови та причини визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
14. Рушійні сили, цілі, характер війни українського народу 1648–1657 рр.
15. Переяславська Рада, «Березневі статті» 1654 року та їх історичні наслідки
16. Соціально-політичні наслідки визвольної війни українського народу 1648–

1657 рр. Формування Української держави.

17. Політика І. Мазепи. Північна війна та Україна.

18. Обмеження автономії України в складі Росії в першій половині XVIII ст.

19. Ліквідація автономії України в складі Росії в другій половині XVIII ст.

20. Три розподіли Речі Посполитої. Завершення розподілу українських земель між Росією та Австрією.

МОДУЛЬ II

1. Суспільно-політичний рух та утворення політичних партій на західноукраїнських землях наприкінці XIX ст.

2. Розвиток соціал-демократичного руху в Україні в складі Росії (кінець XIX – поч. XX ст.).

3. Утворення українських політичних партій у Наддніпрянській Україні (кінець XIX – поч. XX ст.) та їх класифікація.

4. Причини, характер та особливості революції 1905–1907 рр. в Росії.

5. Революційний рух в Україні у 1905–1907 рр.

6. Український національно-визвольний рух у 1905 – 1907 рр.

7. Причини і характер Першої світової війни. Україна в планах Німеччини, Росії та Австро-Угорщини.

8. Політичні партії та течії в Україні в умовах Першої світової війни.

9. Західноукраїнські землі в роки Першої світової війни.

10. Причини, характер та особливості Лютневої революції 1917 р. в Росії. Розстановка політичних сил в Україні.

11. Діяльність Української Центральної Ради в березні – листопаді 1917 р. Проголошення УНР.

12. Боротьба за політичну владу в Україні в жовтні-грудні 1917 р. Проголошення УРСР.

13. Причини громадянської війни в Україні, головні політичні сили та їх військові можливості.

14. Основні напрями політики П. Скоропадського у 1918 р.

15. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики Директорії в період громадянської війни в Україні

16. Проголошення ЗУНР та її злука з УНР.

17. Підсумки та наслідки громадянської війни в Україні (1918–1920 рр.).

СЕМЕСТРОВІ ГРАФІКИ НАВЧАННЯ

Графік № 1

№	Назва та стислий зміст модуля (його ваговий коефіцієнт)	Триместр	Кредити ECTS	Загальна кількість годин	Кількість ауд годин	Форма та зміст індивідуальних завдань (РГР та ін.), терміни їх виконання	Форми та методи контролю, час на виконання	Оцінка з урахуванням коефіцієнту		Тиждень проведення ¹
								min	max	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Модуль 1. Історія України з найдавніших часів до кінця XIX ст. (0,5)	1	0,5	14	16	Конспектування історичних джерел та літератури до семінарських занять, підготовка повідомлень	Опитування КР № 1 КР № 2	25 10 20	40 20 40	усі 5 7
							Усього за модуль	55	100	
2.	Модуль 2. Історія України XX ст. – поч. XXI ст. (0,5)	1	1,0	16	20	Конспектування історичних джерел та літератури до семінарських занять, підготовка повідомлень	Опитування КР № 1 КР № 2	25 10 20	40 20 40	усі 11 13
							Усього за модуль	55	100	
							Загальна оцінка	55	100	

Графік № 2²

Види занять	Навчальні тижні														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Лекції	2		2		2		2		2		2		2		1
Семінари	2		2		2		2		2		2		2		1
Контрольні роботи					№ 1		№ 2				№ 1		№ 2		
Модулі	МОДУЛЬ I							МОДУЛЬ II							
Атестація	А 1							А 2							

¹ У зазначеному графіку вказано непарний тиждень.² Графік відповідає заняттям 7-го триместру непарного тижня.